

ПЕРСОНАЛІЇ

Алоїза Миколаївна САВИЦЬКА народилася 17 лютого 1924 року у старовинному селищі Жванецька на Хмельниччині в селянській родині.

У 1945 році переїхала в м. Алма-Ата, де вступила до юридичного інституту, а згодом перевелася на 4-й курс юридичного факультету Львівського університету, який 1950 року закінчила з відзнакою. Того ж року була прийнята до аспірантури у Всесоюзному науково-дослідному інституті радянського законодавства у Москві, її науковим керівником був професор Б.С. Атімонов. Як науковець А. Савицька формувалася у середовищі, до якого входили такі корифеї радянської цивілістики, як Є. Флейшиц, О. Йоффе.

Захистивши кандидатську дисертацію на тему “Майнова відповідальність державних органів за шкоду, завдану їхніми службовими особами”, 1953 року А. Савицька повертається до Львова, працює доцентом на кафедрі цивільного права юридичного факультету університету ім. І. Франка. Саме тут вона утвердилася як педагог і сформувалася як визначний науковець.

Алоїза Миколаївна Савицька викладала курс цивільного права, вела практичні заняття, була керівником наукового студентського гуртка на факультеті. Серед її вихованців багато відомих і визначних науковців. Передавала їм не лише свої знання, а й сміливість відкрито висловлювати власні думки, судження з проблем, які на той час були закритими для обговорення. Її виступи з різних питань — наукових чи суспільно-політичних — змушували слухачів глибоко замислюватися, а іноді й переосмислювати усталені твердження.

Упродовж життя предметом наукового зацікавлення Алоїзи Миколаївни ставали найрізноманітніші проблеми. Тема її дисертаційного дослідження на той час (початок 50-х років) була не лише непростюю, а й, до певної міри, небезпечною, адже йшлося про цивільну відповідальність службових осіб. Основна проблематика цього дослідження висвітлена у виданій 1959 року монографії “Майнова відповідальність державних органів за шкоду, завдану їхніми службовими особами”.

З 1963 року Алоїза Миколаївна почала досліджувати тему договору поставки, правового регулювання матеріально-технічного постачання і навіть підготувала навчальний посібник на цю тему, який, однак, не був опублікований.

У 1960 році в державі розпочалася робота з опрацювання проекту Основ цивільного законодавства Союзу РСР та союзних республік. А. Савицька активно включилася в законотворчий процес, надсилала свої зауваження, брала участь у наукових конференціях, присвячених обговоренню проекту, після його схвалення пропагувала новели до нього.

Вагомим був внесок А. Савицької у загальну теорію юридичної відповідальності. Вона, зокрема, досліджувала поняття, підстави та функції відповідальності. Теоретичні здобутки науковця знайшли відображення у виданні “Поняття протиправності та її форми за радянським цивільним правом” (1974).

Юридична громадськість схвально зустріла видану 1981 року у спів-авторстві з чоловіком, професором В.Г. Сокуреном, монографію “Право. Свобода. Равенство”.

Більшість наукових праць А. Савицької увійшли до золотого фонду української правничої думки.

Не дочекавшись державних відзнак, Алоїза Миколаївна здобула велику шану та любов колег та учнів за життя і залишила по собі добру пам’ять і свої наукові праці. Померла Алоїза Миколаївна Савицька 26 жовтня 1991 року на шістьдесят сьомому році життя.

Монографія А.М. Савицької “Відшкодування шкоди, завданої нена-лежним лікуванням”, видана 1982 року у Львові, стала явищем не лише у радянській правничій науці. Завдяки цій праці ім’я науковця А.М. Савицької стало відоме за кордоном. Схвальна рецензія з’явилася навіть в одному з американських журналів, що на той час було справжньою сенсацією.

До опрацювання правового аспекту взаємин лікувального закладу і пацієнта, підстав відповідальності за ненадання медичної допомоги або за неякісне лікування підштовхнув не лише науковий інтерес, а й особисті обставини: важка хвороба змушувала звертатися за допомогою до ліка-

рів, терпіти біль і страждання і сподіватися на всемогутність медицини. Жодна з написаних А.М. Савицькою книг не була так тісно пов'язана практикою. Мабуть тому, вистраждана душею і тілом, мала такий успіх.

А.М. Савицька поповнила нормативний зміст поняття медичної деонтології, включивши до нього медичну науку і практику. В цьому є глибокий сенс, адже медична наука — це не лише система знань, а й водночас певна система вимірів та оцінок діяльності медичного працівника.

Автор на підставі аналізу численних прикладів з судово-прокурорської практики розкриває зміст протиправної поведінки медичного працівника, доходить висновку про те, що, кваліфікуючи ненадання медичної допомоги як протиправну бездіяльність, слід враховувати наявність можливості надання такої допомоги. Протиправність у сфері медицини завжди поєднується з виною, як правило, у формі необережності. При цьому оцінка винної поведінки медичного працівника повинна даватися, на думку Алоїзи Миколаївни, на підставі поєднання суб'єктивного та об'єктивного критеріїв: кваліфікаційної категорії лікаря, особливостей ситуації та ін.

Важливою у контексті дослідження цього питання є проблема лікарської помилки або, точніше, нещасного випадку, коли негативний наслідок пов'язаний з обставинами, які лікар не міг передбачити, чи наслідками, які не міг відвернути.

А. Савицька переконливо довела, що у всіх випадках відносини між лікувальним закладом і пацієнтом мають договірну основу, а отже, є цивільно-правовими. Ця теза не втратила своєї актуальності і зараз. Вона була використана при опрацюванні Книги другої Цивільного кодексу України, зокрема статей, які стосуються змісту права на надання медичної допомоги.

Центральним у цій проблемі є питання про юридичну природу відносин, які до моменту вчинення шкоди пов'язують потерпілого з особою, яка надає йому медичну допомогу. А.М. Савицька намагається довести, що існує особливе суб'єктивне право — на життя та здоров'я, яке належить до категорії абсолютних прав. Для виконання певних обов'язків, які входять до складу цього права, громадянин вступає у відповідні правовідносини із закладом охорони здоров'я.

У книзі міститься глибокий аналіз окремих норм про деліктну відповідальність. А.М. Савицька поділяє погляди тих, хто вважає, що відповідальність юридичних осіб будується на вині колективу. Вона розмежовує фактично та юридично значущу шкоду, висловлює цікаві думки про правове значення бездіяльності, розмежування необхідного і випадкового причинних зв'язків. Перелічені суспільно значущі положення авторка внесла до розглянутого в книзі спеціального випадку заподіяння шкоди.

Специфіка досліджуваних відносин всебічно висвітлена в двох останніх розділах книги, присвячених відповідно протиправному порушенню обов'язків з належного лікування, а також щодо вини медичного працівника в неналежному лікуванні.

Хоча після опублікування книги А. М. Савицької минуло багато часу, своєї актуальності вона не втратила. Питання відповідальності закладів охорони здоров'я за неналежне лікування вимагає подальшого опрацювання, підмурівок якого заклала і А.М. Савицька.